

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Talio, Sev Metiens Et Remetiens Mensvra

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1650

Capvt II. Quid sit lex, aut poena talionis, & quàm justa?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52346)

quas horrendum est incidere. Quamquam etiam partim ad iustitiæ suæ manifestationem, partim ad innocenter afflictorum consolationem, partim ad aliorum exemplum & cautionem, sapissimè Deus, etiam in hac vita, puniat calumniatores, & quidem illo ipso malo, quod alijs præparauerunt. Hoc autem, siue per se, siue per alios, facere eum consueuisse, paulò explicatiùs dicere operæ pretium est.

CAPVT II.

Quid sit lex, aut pœna talionis, & quàm iusta?

§. I.

Quid sit propriè TALIO? quid latè?

VIndictam, seu hostimentum, veteres *talionem* appellauerunt. Vnde si quis alteri manum amputauisset, apud Romanos, illi *lege talionis* manus vicissim debebat amputari. Festi verba sunt: *Talionis mentionem fieri in XII. Tabulis, ait Verrius hoc modo: SI MEMBRVM RVPIT, NIGVM EO PACIT, TALIO ESTO. Neq, id, quid significet, indicat, puto, quia notum est. Permittere enim lex parem vindictam. Quam Sylla metuens*

metuens in sua familia primus voluit cremari, ne, quod Mario fecerat, ipse quoque pateretur. Plinium audi: *Ipsam cremare, apud Romanos non fuit veteris instituti: terrâ condebantur. At postquam longinquis bellis obrutos erui cognouere, tunc institutum. Et tamen multa familia priscos seruare ritum: sicut in Cornelia nemo ante Syllam dictatorem traditur crematus. Idq̄, voluisse, veritum TALIONEM eruto C. Marij cadanere. Ita quidem talio propriè accipitur; extendi tamen etiam potest in bonam partem, vt talio vocetur, quando bonum simili bono compensatur, seu quæcumque retributio, siue boni, siue mali, tamen veteres strictè vindictam intellexerunt per talionem.*

Plin. lib.
7. c. 54.

§. II.

Rationes & lepida historia contra pœnam talionis.

Hanc talionis legem (vti & alias leges decemuirales, quas decemviri eius rei gratiâ à populo creati composuerunt in duodecim tabulas) philosophus Fauorinus, apud A. Gellium, his verbis & argumentis impugnat. *Nonnulla in istis legibus nec consistere quidem, sicut dixi, visa sunt, velut illa lex TALIONIS: cuius verba, nisi memoria me fallit, hæc sunt:*

Aul. Gellius lib.
20. Noct.
cap. 1.

sunt: Si. MEMBRUM. RUPIT. NI. CVM. EO. PACIT. TALIO ESTO, prater enim ulciscendi acerbitatem: ne procedere quoq; exsequutio iusta talionis potest. Nam cui membrum ab alio ruptum est: si ipsi itidem rumpere per talionem velit, quaso an efficere possit rumpendi pariter membri equilibrium. in qua re ea primùm difficultas est inexplicabilis. Quid si quis membrum, inquit, alteri imprudens ruperit? quod enim per imprudentiam factum est, retaliari per imprudentiam debet: ictus quippe fortuitus & consuetus non cadunt sub eiusdem talionis similitudinem. Quoniam igitur modo imprudentem poterit imitari, qui in exsequenda talione non licentia jus habet, sed imprudentia? sed & si prudens ruperit, nequaquam patietur, aut aliùs se laedi, aut laius, quod cuiusmodi librâ atq; mensurâ caueri possit, non reperio. Quin & iam si quid plus erit, aliterne commissum: res fiet ridicule atrocitatis, ut contraria actio mutue talionis oriatur, & adolescat infinita quadâ reciprocatio talionum. His Favorini argumentis addi potest historia, an fabula, quæ perspicuè ostendit, damnum casu illatum, sæpe non nisi incertum, & maiore periculo reponi posse. Homo vnus aliquis de pago, in vrbe bono foro vsus, liberalius vino sese ingurgita-

gurgita-

gurgitavit. Baccho plenus conuiuere cœpit; neq;, sensu & ratione sopitis, locum, in quo biberat, mutauit. Itaque propter fenestram confidens vertigine & sopore perturbatus, dum nescio quid somniaret, ita exterritus est vehementer, vt exiliret, & per fenestrâ præceps in publicum, laberetur. Dixisses, Astyanactem de turri præcipitatum, tanto pondere cecidit, somno, vinoque & multo adipe obesus rusticus. Felicitas illius, alterius infortenium fuit. Eo enim ipso tempore alius in platea, iuxta eandem domû, & parietem transiens, nec quidquam minûs, quàm ruinam suspicans à ruente oppressus est pagano, adhuc ronchos ducente, & vix tandem excitato à confluente hominum turba, quæ casu, aut morientis clamore excitata, è vicinis vndique ædibus sese effuderat. Re intellectâ, cadauer sub tecta, rusticus in carcerem trahitur. Ibi postquam edormiuit crapulam, dies ei dicta est. Constituta die, apud iudicem se sistit reus, & actor. Narratur casus. non negat rusticus. Ibi ergo Causidicus patentem facundiæ suæ campum nactus; *Quid argumenta querimus?* (exclamat) *habemus fatentem reum, non negat facinum, homicida est, occidit; occidatur. lege talionis,*

lionis, quod fecit, ferat. Mors morte luenda est. Neq³ quisquam dicat, vini id flagitium fuisse. Non vini, sed vinolenti culpa occisus est miser. Ebrius fecit? quid tum? non excusat, sed duplicat crimen, qui crudelitatem pariter accusat, & ebrietatem. Crudeliter enim sitit, quisquis non bibit, sine exitio & interitu alterius. Bibat quantum volet, qui nemini nocet in ebrietate; soli Deo reddet rationem. Ast quisquis potando & se perdit, & alios potando iam facit, quod potus est patraturus. Luat ergo, quod patrauit temulentus homicida. Nam occisi uxor & liberi nihilo sunt feliciores, quod vel maritus, vel pater illorum interemptus sit ab ebrio, quam à sobrio. Quamquam tam immane est crimen, ut sobrius non fecisset. Crapula igitur in causa est, crapula scelus est, per quod & uxor coniuge, & liberi spoliati sunt parente. Hi, ô iudex, à te petunt, ut secundum jus & equum sententiam pronunties; hi postulant vindictam, hi poscunt, ut lege talionis, par pari referatur. Dixit. Auditâ hac accusatione, iudex iussit, & rusticum perorare causam. Is, nulla re excusata, in compendio retulit: Quando ego tam reus sum, ô Domine iudex, non defugio, neq³ detrecto subire, quod iste petit. Ut ergo par pari referatur; inebriet se etiam iste, atq³ ad meum modum,

in

in eadem fenestra obdormiat, meq; inibi transeuntem desuper cadens obruat. Quam conditionem & talionem, cum acceptare nollet actor, potiusque occisum inultum censeret relinquendum, quam tantò vitam suam, proscribendam, totum iudicium desijt in cachinnos. Hæc talia cum ijs, quæ Favorinus disputavit, obijci possunt contra legem talionis.

§. III.

Sex. Cæcilius quid responderit ad ea, quæ Favorinus contra legem talionis obiecerat?

Ad quæ Sex. Cæcilius in disciplina juris atque legibus populi Romani noscendis interpretandisque, scientia, usu, auctoritateq; illustri, amplexus utraq; manu Favorinum, præter cætera, sic respondit: Maiores nostri quibusdam iniurijs talionem quoque apposuerunt, quam quidem tu talionem, vir optime, iniquius paulò insectatus es: ac ne consistere quidem dixisti, lepida quâdam solertia verborum: quoniam talioni par non sit talio: neque rumpi membrum facile possit ad alterius raptura (ut ais tu) æquilibrium. Verum est, mi Favorine, talionem ratissimam fieri difficillimè. Sed decemviri minuere atq; extinguere volentes huiusmodi violentiam pulsandi atque ledendi,

eo quoque metu coercendos esse homines putaverunt; neque eius, qui membrum alteri rupisset, & pacisci tamen de talione redimenda nollet, tantam esse habendam rationem arbitrati sunt: ut an prudens imprudensque rupisset, spectandum putarent, aut talionem in eo vel ad amissimam equipararent, vel in librili perpenderent: sed potius eundem animum eundemque impetum in eadem parte corporis rumpendi, non eundem quoque casum exigi voluerunt, quoniam modus voluntatis prestari posset: casus ictus non posset. Quod si ita est, ut dico, ut & ipse aequitatis habitus demonstrat: taliones illa tua reciproca argutiores profecto, quam veriores fuerunt. Sed quoniam acerbum quoque esse hoc genus poenae putas: qua, obsecro te, ista acerbitas, si idem fiat in te, quod tute in alio feceris: praesertim cum habeas facultatem paciscendi: & non necesse sit pati talionem, nisi eam tu elegeris? quod edictum autem praetorium de aestimandis iniurijs probabilius esse potest? nolo hoc ignores, hanc quoque ipsam talionem ad aestimationem iudicis redigi necessario solitam. Nam si reus, qui de pacisci noluerat, iudici talionem imperanti non parebat: aestimata lite Iudex hominem pecunia damnabat. Atque ita, si reo & poenatio grauis, & acerba talio visa fuerat, seueritas legis ad pecuniam multam redibat. Ita Sex. Cæcilius §. IV.

§. IV.

*Lex talionis in diuinis litteris sepius repetita,
sed eum limitatione.*

Legem talionis rectè intellectam iustitiæ & æquitati conformem esse, docent etiam diuinæ litteræ, in quibus Dei ipsius nomine atque authoritate Moyses ita statuit: *Si Exod. 21, vixati fuerint viri, & percusserit quis mulie- 22. rem pregnantem, & abortiuum quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subiacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri iudicauerint. Sin autem mors eius fuerit subsecuta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, liuorem pro liuore.* Similes leges repetuntur & in Leuitico, vt mors morte, & aliud damnum simili damno compensetur. *Qui percusserit, & occiderit hominem, morte Leuit. 24, moriatur. Qui percusserit animal, reddet vi- 17. carium, id est, animam pro anima. Qui irrogauerit maculam cuilibet ciuium suorum, sicut fecit, sic fiet ei: fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet: Qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur.* Ac rursus in Deuteronomio: *Si steterit testis Deuter. mendax contra hominem, accusans eum pra. 19. 16,*

naricationis, stabunt ambo, quorum causa est,
 ante Dominum, in conspectu sacerdotum & ju-
 dicum, qui fuerint in diebus illis. Cumq; dili-
 gentissime perscrutantes inuenerint, falsum to-
 stem dixisse contra fratrem suum mendacium:
 reddent ei, sicut fratri suo facere cogitauit, &
 auferes malum de medio tui: ut audientes ce-
 teri timorem habeant, & nequaquam talia au-
 deant facere. Non misereberis eius, sed ani-
 mam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro
 dente, manum pro manu, pedem pro pede exi-
 ges. Quæ lex, teste S. Augustino, vindicta
 & furoris non fomes, sed limes est iustus. Quip-
 pe, ut Tertullianus ait, licentia retributionis
 prohibitio erat prouocationis. Et apud Ari-
 stotelem Rhadamantus iustum pronuntiat,
 si, qua quis fecit iniuste, eadem & patiatur.
 Habet tamen, etiam in diuinis libris, hæc lex
 talionis limitationem suam, & exceptionem.
 Tunc enim demum par pari est referendum,
 si persona lædens & læsa, sit eiusdem sortis,
 & æqualis conditionis. Qua de causa, in
 hac ipsa lege mox excipitur is, qui seruum
 percussit. Sequitur enim in illa Exodi lege:
 Si percusserit quisquam oculum serui sui, aut an-
 cilla, & luscus eos fecerit, dimittet eos liberos
 pro oculo, quem eruit. Dentem quoque si ex-
 cussit

S. Augu-
 stino, lib.
 12. contr.
 Faustina.
 cap. 25.
 Tertull.
 lib. 2.
 contr.
 Marcio-
 nē c. 18.

cuſſerit ſeruo vel ancilla ſua, ſimiliter dimittet eos liberos. Quare non iubetur, vt oculo pro oculo, aut dentem pro dente reſtituat. Neque fanè par eſt, vt, ſi Princeps ruſtico colaphum incutiat, ab eodem colaphum expectet. Maior enim eſt iniuria, ſi Princeps à ruſtico, aut dominus à ſeruo, quàm ſi ruſticus à Principe, aut ſeruus à domino percutiatur. Atq; vt videas legem duodecim tabularum cum diuina congruere, eamdemque vtrique eſſe expoſitionem, *Probabile eſt*, inquit Abulenſis, *quod nonnulli D. D. aſſerunt, ſcilicet pœnam talionis debuiffe irrogari à iudice, ſi laſus illam peteret; quòd ſi non peteret eam, ſed mallet pecuniam, tunc index non tenebatur, immò non poterat infligere pœnam talionis.*

Abulenſis
in c. 24.
Leuit.

§. V.

An Chriſtus ſuſtulerit legem Talionis, quando percutienti inſit maxillam alteram præberi?

Hanc legem non improbavit, & (quia moralis eſt) nec abrogavit Chriſtus, quando dixit: *Audiſtis, quia dictum eſt: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico* Matth. 5. 38. *uobis, non reſiſtere malo: ſed ſi quis te percufferit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram, &c.* Clarum eſt enim, Seruatorem

Rom. 13.

4.
Math.
26, 52.S. Augu-
stin lib. 1.
cap 31 de
ferm
Christi in
monte,Idem ep.
ad Mar-
cell. S.
Aug lib.
contra
mendac.
6. 15.

eo loco non instruere iudicem, sed docere iniurias patientem, & ad perfectionem patientiæ ducere; ne vindictam petat, sed vltionem Deo relinquat. Iudex *non sine causa gladium portat*, sed vt eum stringat iustè in illos, qui strinxerunt in alios iniustè. *Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Et ad magistratum pertinet, mortem morte compensare. Is autem qui iniurijs est violatus, etsi ius suum possit repetere, rectius tamen sanctiusque se gerit, si non petit talionem. *Nempe Dominus potius misericorditer perferendam indicat infirmitatem alterius, quam alterius supplicio suam mitigandam.* *Neg, enim hîc ea vindicta prohibetur, qua ad correctionem valet.* *Ipsa enim quoque pertinet ad misericordiam.* *Nec impedit illud propositum, quo quisque paratus est, ab eo, quem correctum esse vult, plura perferre; requiritur enim, ut & ille vindicet, rerum ordine potestas data est, sed cum ea voluntate vindicet, qua pater in filium paruulum, quem odisse non potest.* Hæc Augustinus, qui eadem alibi copiosius repetit. Et contra mendacium disputans ait: *Ea, que in nouo testamento à Sanctis facta sunt, valent ad intelligendas Scripturas.* *Velut cum legimus in Evangelio: Accepisti*
alapano

alavam in dexteram maxillam, prabe & alteram. Exemplum sanè patientie nullum, quam ipsius Domini excellentius inuenimus, & ipse tamen, cum alapa percussus esset, non ait: Ecce Ioan. 18, alteram maxillam: sed: Si malè locutus sum, 22, exprobra de malo; si autem bene, quid me cadis? Ubi ostendit, preparationem tantum alterius maxilla in corde faciendam. Itaque passus est Christus iniuriam, & alavam excepit animo non turbato, docere tamen voluit percutientem, quam iniquè egisset. Et quamquam tunc maxillam alteram non præbuerit, ut ostenderet, quod ius esset innocenter percusso; tamen paulò post, non vnam, sed vtramque maxillam præbuit sæpius diuerberandam, quando ei coronam de spinis imposuerunt; & veniebant ad eum, & dicebant: Ioan. 19. 3, Ave Rex Iudeorum: & dabant ei alapas: non vnam alavam, sed alapas, & plus quam alapas. Quamobrem ad illud Christi dictum: Si malè locutus sum, testimoniū perhibe de malo; si autem bene, cur me cadis? ait idem S. Antistes: Hic dicet aliquis, cur non fecit Christus, quod ipse precepit, maxillam ut præberet alteram? Quid? Non solum maxillam alteram iterum percussuro, sed totum corpus figendum preparavit in ligno, & demonstravit, sua

B +

illa

S. Augustin tract.
113. in Ioan.
an.

illa precepta non ostentatione corporis, sed cordis
preparatione facienda.

S. VI.

An reuere S. Paulus percuti iussus, vicissim per-
cussionem sit imprecatus?

Quod etiam fecit Paulus, qui interim,
Act. 23. 2. quando Princeps sacerdotum Ananias precepit
astantibus sibi percutere os eius, iustitiæ zelo ab-
reptus dixit ad eum: Percutiet te Deus paries
dealbate. Non utique tunc præbuit alteram
maxillam; sed iniuste iubentem monuit
officij sui, & criminis arguit. Ita enim lo-
quitur S. Augustinus: Paulus Pontificis iussu
palma percussus, contumeliose visus est dicere:
Percutiet te Deus, paries dealbate; quod mi-
nùs intelligentibus conuictum sonat, intelligen-
tibus vero sanè prophetia est. Paries quippe de-
albatu hypocrisis est, id est, simulatio, sacerdo-
talem præferens dignitatem, & sub hoc nomine,
tamquam candido tegmine, interiorum, quasi
luteam turpitudinem occultans. Ita ut nomi-
ne forinsecus niteret, intrinsecus luteis concupis-
centijs sorderet. Quo pacto alibi loquitur
idem Pater. Prohibuit quidem Christus,
Luc. 6. 28. ne quis malefacientibus malefaciat, maledicat
maledicentibus, & imprecetur; & ipsemet
Rom. 12. 14. Apostolus idem præcipiens ait: Benedicite
perse-

S. Augu-
stin. lib. 1
serm. Do-
mini in
monte
c. 19.

Idem lib.
de men-
dacio
cap. 15.

persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere: & ab se sic factum scribit: maledicimur, & benedicimus, tamen licet quandoque utrumlibet zelo iustitiæ & iudiciaria potestate, atque sine vindicta timore, sine odio, ut D. Gregorius observat. Quo pacto idem Paulus scribit: Alexander ararius multa mala mihi ostendit: reddet illi Dominus secundum opera eius: quem & tu denota: valde enim restitit verbis nostris. Et alibi: Utinam abscondantur, qui vos conturbant. Quo zelo etiam correptus fuit Elias, quando duos quinquagenarios, cum subditis sibi militibus, iussit ab igne cœlesti deuorari: & Ieremias, quando prauaricatoribus iratus orauit: Congrega eos, quasi gregem ad victimam: quamuis eadem per modum prædicentis potius, quam optantis dicta videantur. Quo pacto etiam D. Paulus dixit: Percutiet te Deus, paries dealbante. De qua sententia loquens S. Chrysostomus ait: Nonimus quidem, quod de hoc loco aliqui satisfaciunt, loco prophetia velint esse, quod dictum est: nec culpo dicentes: etenim istud euenit, sicq; defunctus est. Siue autem meræ prædictiones fuerint istæ, siue imprecationes ex zelo prouenientes, rationi conueniebant, neque Christi præcepto aduersabantur:

1 Cor. 4.
12.

S. Greg.
lib 4.
Mor. c. 6.
2 Tim. 4.
14.

Gal. 5. 12

4 Reg. 1.
10
Iere. 12. 3.

S. Chry.
hom. 6 de
laudib.
Pauli.

bantur: vt enim qui nos docuit sagittare, non vetuit jaculari, sed vetuit, ne aberremus a scopo: ita non est interdicta punitio, sed in tempore, & aptè facienda. Ex quibus intelligimus, legem TALIONIS à Christo non fuisse sublatam, si iusta & illi ipsi, in quem vindicta stringitur, aut certè alijs, vtilis causa subest; quamuis interea legem illam perficiens, nos ita voluerit animo esse ad omnes iniurias præparato, vt non solùm non simus similes insanis, quorum *cùm in animum ira incidit, velut saua tempestas, tantos excitat fluctus, vt statum mentis immutet, ardescant oculi, os tremat, lingua titubet, dentes concrepent, alternis vultum maculet nunc suffusus rubor, nunc pallor albescens*: verùm etiam, vt alterã atque tertiam, & quartam plagam Spartana, immò Christiana nobilitate, patientia, & constantia excipiamus.

Lactant.
lib. de ira
Dei, c. 5.

§. VII.

Fructus Talionis.

Interim, quidquid sit de *talione*, quam vel jure nostro petere; vel cum merito remittere possumus; illud tamen duplicem parit in hominibus fructum, quòd DEVS plerumque soleat *lege talionis* plectere damnatos iniuriarum. Primùm enim qui nouit
justissi-

justissimum mundi iudicem nihil mali impunitum relinquere, & verò etiam par pari referre, non solum non offenditur, quasi nulla sit iustitia mundum administrans; sed libenter quoque; DEO relinquit ultionem, quam & certam scit esse, & culpæ sufficientem. Deinde accurata talionis expectandæ consideratio, facit magis, quàm vlla alia res, malos & ad offendendum pronos, iniurijs abstinere. *Quotusquisq; reperietur, ait Tullius, qui impunitate proposita, abstinere possit iniuria? Impunitas peccandi maxima est illecebra: pœna igitur medicina. At pœna talionis convenientissima; quia, ob æqualitatem, iustitiæ maximè conformis, ei-que cui infertur vel idcirco molestissima, quia per eam patitur, quod ipse alteri, tamquam maximè molestum intulit. Cantharides & scorpij in se circumferunt sui veneni remedium; ita & ipsi peccato inest sua pœna suppliciumque, si redeat in authorem; qui, si volet providere, eam ipsam pœnam vertere potest in medicinam; dum enim metuit iniurias pati, cauet eas facere, quas haud ambigè cogitat in caput suum reuersuras. Interrogatus aliquando Solon, *Quanam ratione nullum in urbe scelus perpetraretur?* re-*

spondit:

Cic. lib.
3. de offic.

Stobæus
ser. 41.

Spondit: Si tam indignarentur illi, quibus non est facta iniuria, quam quibus facta est. Certè plerique grauissimè sentiunt ea, quæ contra se dicta, aut facta sunt, etiamsi leuissima sint re ipsa; at ea, quæ etiam atrociter in alios geruntur, nihili æstimant, hinc neque impediunt, etsi ex officio obstricti punire deberent; impedituri vtique, & punituri, si eorum *cor vnum, & anima vna* esset cum illis, sentirent enim tamquã sibi illatum malum, quorum enim vna est anima, vnus est sensus: neque secus, quod peccaretur, vindicarent, atque sibi factum, si *proximum diligerent, sicut semetipsos*. Quia igitur nostra magis sentimus, quàm aliena, si nos ipsa iniquitas non cohibet ab iniuria alijs offerenda, saltem frenum habebimus, si in malis timeamus; stimulum, si in bonis speremus *talionem*.

Ae. 4. 32.

Matth. 5.
43.

CAPVT III.

Etiã virtutibus, & bonis operibus suam esse talionem.

§. I.

Talio bonorum à Christo promissa.

Psal. 36.
27.
Matth. 7.
2.

Ita & virtutum Magister Christus, vt nos eodem verbo doceret, & *declinare à malo, & facere bonum, vult*